

Acte "Liderar l'equitat educativa" 15/01/2019

La Fundació Jaume Bofill insta els Ajuntaments a impulsar mesures concretes contra la segregació escolar

- Catalunya se situa entre els 10 països amb més segregació a Europa. La segregació està relacionada amb baixos resultats educatius, empitjorament de la cohesió social, més abandonament escolar i pitjors nivells d'atur.
- L'experiència i diversos estudis demostren que la segregació no és inevitable. Hi ha polítiques concretes i efectives per reduir la segregació i que requereixen de pocs recursos.
- Les polítiques per combatre la segregació no només es poden fer des de l'àmbit municipal, sinó que són especialment efectives quan hi ha lideratge municipal. La Fundació Jaume Bofill proposa 17 mesures concretes per fer-ho possible durant el proper mandat municipal 2019-2023.

Els alts nivells de segregació escolar a Catalunya

La segregació escolar és la distribució desigual de l'alumnat entre els centres educatius d'un territori. Aquest fet provoca que alguns centres tinguin un percentatge d'alumnat d'origen immigrant o amb necessitats socioeconòmiques per sobre del que hi ha al seu territori.

La segregació escolar és un dels principals reptes de molts sistemes educatius pel que fa a l'equitat, ja que provoca una reducció de les oportunitats educatives i posa en risc la cohesió social. **Catalunya és un dels països amb més segregació escolar d'Europa, amb uns nivells que es mantenen des de fa anys. Segons dades de 2015, Catalunya se situa entre el grup dels 10 països europeus amb més segregació escolar** (Murillo, F. i Martínez-Garrido, C; 2018).

Els nivells de segregació escolar al nostre país són superiors a la pròpia segregació urbana dels barris i municipis. Això vol dir que la segregació escolar va molt més enllà de la pròpia distribució desigual de la població, i que són altres factors els que estan generant la concentració de determinats perfils en centres educatius.

Els preocupants efectes negatius de la segregació

Els alts nivells de segregació a Catalunya són molt preocupants, ja que hi ha nombroses evidències que subratllen els seus efectes negatius per al futur de les societats. **Els països amb més segregació escolar tenen pitjors resultats educatius globals.** De la mateixa manera, nombrosos estudis relacionen la segregació escolar amb més abandonament escolar, més nivells d'atur, més precarietat laboral, pitjors nivells de salut, més delinqüència juvenil o amb l'empitjorament de la cohesió social. La segregació és un llast per al futur de la nostra societat. D'altra banda, els països amb xarxes educatives inclusives i poc segregades tenen efectes positius en tots aquests àmbits. Per posar un exemple, l'anàlisi dels resultats de PISA indica que els països que més milloren el rendiment escolar de l'alumnat de 15 anys són aquells que tenen xarxes escolars més inclusives.

Catalunya no es pot permetre perpetuar els alts nivells de segregació per més temps. Cal una resposta política efectiva: hi ha importants conseqüències en joc, com són els resultats educatius globals, l'abandonament escolar o la cohesió social.

L'actuació pública encara no ha permès reduir significativament la segregació

Durant molts anys no hi ha hagut mesures significatives per part de la Generalitat amb l'objectiu de reduir la segregació escolar. Aquesta problemàtica, més enllà d'algunes accions intermitents, no ha estat una prioritat de política pública. El resultat és que els nivells de segregació escolar globals a Catalunya no s'han aconseguit reduir en els últims 15 anys. Ara però, sembla que el govern de la Generalitat ha prioritzat la segregació escolar i ha començat a plantejar mesures. Actualment el Síndic de Greuges de Catalunya està també impulsant un pacte contra la segregació escolar amb agents diversos de la comunitat educativa, grups parlamentaris i amb la Conselleria d'Educació de la Generalitat de Catalunya. A hores d'ara però, encara no s'han impulsat mesures concretes que ajudin a revertir amb contundència la situació.

Importants precedents positius a nivell municipal

Malgrat els nivells de segregació generals són preocupants, i malgrat a nivell nacional no s'han produït millores significatives, sí que hi ha municipis concrets compromesos amb la problemàtica on s'ha aconseguit revertir la situació amb èxit en els últims 15 anys (exemples concrets al

final de la nota). Una mostra d'aquests precedents concrets a nivell municipal es va recollir en el llibre **Municipis contra la segregació escolar. Sis experiències de política educativa local** publicat per la Fundació Jaume Bofill.

Els casos d'èxit a nivell local generalment tenen poc a veure amb els percentatges d'alumnat estranger o en dificultats econòmiques del municipi. D'aquesta manera, podem trobar que alguns dels municipis amb més alumnat estranger són, a la vegada, algunes de les localitats amb menys segregació de tot el país. En són un exemple Manlleu o Vic, que amb percentatges d'alumnat estranger per sobre del 30%, es troben entre els 20 municipis amb menys segregació segons l'informe del síndic de Greuges de 2016. El punt de partida del municipi, o la realitat social complexa, no són cap impediment a l'hora de mantenir una distribució equilibrada de l'alumnat. També l'experiència demostra que la situació pressupostària municipal no és un impediment per desplegar una política ambiciosa contra la segregació. La majoria de mesures efectives tenen un cost econòmic molt baix o zero. Combatre la segregació és possible fins i tot amb pressupostos molt baixos.

Aquestes dues raons ens porten a afirmar que combatre la segregació és possible. Ni la realitat social ni les limitacions pressupostàries són un impediment. **El paper de lideratge per part dels Ajuntaments és un element clau per a una resposta política efectiva i amb impacte real.** No hi ha una reducció efectiva de la segregació sense un compromís proactiu dels municipis.

Els municipis: peça clau per reduir la segregació escolar

Durant el proper mandat municipal 2019-2023 reduir la segregació escolar hauria de ser una prioritat. Reduir-la és possible: existeixen evidències i precedents exitosos. **Instem doncs als Ajuntaments a assumir el compromís, el lideratge i la força per fer possible la implementació de polítiques concretes contra la segregació.** Els consistoris municipals, malgrat no tenir totes les competències en matèria educativa, poden liderar una política que faci possible una contundent reducció de la segregació. Les diferents experiències exitoses demostren que reduir la segregació des del lideratge municipal no només és possible, sinó que és una estratègia molt efectiva per fer-ho realitat.

17 mesures concretes i efectives contra la segregació escolar a nivell municipal

Arrel de les bones experiències municipals, i també gràcies a l'evidència generada en l'àmbit acadèmic, la Fundació Jaume Bofill farà públic aquest proper 15 de gener un document amb 17 mesures concretes que es poden implementar o liderar des dels consistoris municipals. Unes mesures que tenen la voluntat de situar-se al centre de les polítiques públiques municipals durant el proper mandat 2019-2023.

No implementar aquest tipus de polítiques, ara clarificades en aquest document, seria una renúncia política a donar resposta a un problema que està comprometent el futur de la ciutadania. Algunes de les mesures que es proposen en el document s'expliquen a continuació.

Exemples de les mesures que proposa el document:

- **Ajustament de l'oferta de places escolars per evitar que centres educatius caiguin en una lògica de segregació**

L'Ajuntament, conjuntament amb els serveis territorials del Departament d'Educació, té la capacitat de planificar l'oferta de places dels centres educatius. Si aquesta planificació només respon a la tendència de la demanda de les famílies, el resultat serà una xarxa molt segregada. Un dels efectes més negatius es produeix quan es planifica una oferta de places excessiva en un centre en un entorn desafavorit, ja que tendeix a omplir-se amb l'alumnat més desavantajat, enlloc de promoure una distribució d'aquest alumnat entre altres centres del municipi. Per aquesta raó és imprescindible que es desenvolupi una planificació anual de l'oferta de places tenint en compte l'alumnat desafavorit o amb necessitats específiques de suport educatiu (NESE) per evitar que es concentri en determinats centres.

- **Posada en marxa o enfortiment de les Oficines Municipals d'Escolarització**

Les Oficines Municipals d'Escolarització (OME) constitueixen un instrument clau de relació entre Ajuntament i famílies en l'àmbit educatiu. El paper de les OME és essencial com a oficina que condensa tota la informació educativa dels centres i com a òrgan d'informació personalitzada a les famílies per orientar les seves tries educatives. En aquest sentit, és important que l'Ajuntament concebi l'OME no només com un servei reactiu o de tramitació, sinó com un instrument estratègic i proactiu, alineat amb l'estratègia municipal contra la segregació i que sigui referent per a les famílies. Per tant, cal treballar per construir una OME que disposi d'una informació homogènia de tots els centres, sigui conscient dels riscos de segregació dels diversos centres i que orienti i informi les famílies amb l'objectiu d'una escolarització equilibrada.

- **Millores en la detecció d'alumnat amb NESE**

Un dels factors clau per combatre la segregació escolar és poder distribuir de manera equilibrada l'alumnat amb Necessitats Específiques de Suport Educatiu (NESE). Per fer-ho d'una manera òptima, cal diagnosticar adequadament aquests casos i fer-ho amb suficient temps, si pot ser abans d'iniciar-se l'escolarització a P3, dues condicions que no sempre es donen de la millor manera possible. Per aquesta raó, un dels millors mecanismes per reduir la segregació consisteix a detectar bé i detectar a temps l'alumnat amb NESE. Les mesures més efectives en aquest sentit són:

- Anticipar temporalment el procés d'identificació (iniciant els processos sis mesos o més abans del període de preinscripció escolar).
- Fomentar la col·laboració entre EAPs i Ajuntaments en la revisió del padró d'habitants dels infants a escolaritzar.
- Millorar la coordinació entre els diversos serveis d'atenció a les persones (serveis socials, EAIAs, CAPs, CDIAPs, altres).

- Realització d'entrevistes a les famílies abans de l'inici del curs escolar o just al seu inici, amb l'objectiu de detectar d'una manera prematura l'alumnat amb NESE.

- **Gestió de la matrícula viva (alumnat d'incorporació tardana)**

L'increment en el nombre d'alumnat que s'incorpora de manera tardana al sistema educatiu suposa un repte, ja que si no es gestiona bé, aquests alumnes es poden concentrar en centres determinats i incrementar així la segregació. En aquest àmbit, hi ha diferents mesures que els Ajuntaments poden impulsar:

- En els centres que estan al límit de la seva capacitat, és aconsellable reservar els augments de ràtio precisament per escolaritzar una matrícula viva previsible.
- En contextos de davallada demogràfica com l'actual, la mesura que prenen alguns Ajuntaments d'abaixar les ràtios de totes les escoles pot facilitar una distribució més equilibrada de la matrícula viva, en la mesura que tots els centres disposaran d'espai disponible.
- En tots els casos és aconsellable que els Ajuntaments, de manera conjunta amb el Departament d'Educació, promoguin l'acord entre tots els centres (públics i concertats) al voltant de la gestió de l'alumnat d'incorporació tardana.
- Promoure acords sobre els criteris de distribució de l'alumnat d'incorporació tardana favorables a l'equitat educativa en el marc de la comissió de garanties d'admissió.

- **Reforçar i apoderar els centres en dificultats: l'exemple de les escoles Magnet**

Les escoles amb menys demanda i menys desitjades poden iniciar un procés de transformació i millora amb el suport i acompanyament externs. Un dels grans exemples d'aquest tipus d'estratègies és el d'esdevenir una escola Magnet. A partir de la col·laboració estreta amb una entitat externa (museu, fundació, centre artístic, etc.) l'escola inicia un projecte d'innovació educativa que l'ajuda a singularitzar-se i a oferir un projecte de qualitat, amb l'objectiu de fer-se atractiva a la demanda. Els Ajuntaments tenen un important àmbit de millora en l'àmbit de la segregació escolar a l'hora de donar suport a centres que es troben en risc de caure en un cercle negatiu. Concretament, els consistoris municipals poden impulsar projectes Magnet, fent de pont entre escoles i entitats en els àmbits de les arts, la ciència o la tecnologia. Els models Magnet no exclouen en cap cas les mesures anteriors, però poden complementar-les i fins i tot reforçar-les.

Acte públic: Liderar l'equitat educativa: Què poden fer els municipis per combatre la segregació escolar?

L'acte, on es presentarà el document de propostes de política municipal contra la segregació escolar, comptarà també amb un debat que vol donar resposta a preguntes clau de cara a les eleccions municipals de maig de 2019:

- Què poden fer exactament els Ajuntaments per combatre la segregació? Què és el que ja s'està fent des del món municipal? Quines potencialitats i quins obstacles hi ha en el combat contra la segregació a nivell local?
- Quines polítiques cal potenciar a nivell nacional per combatre més i millor la segregació? Quins reptes tenim a nivell de sistema educatiu en aquest àmbit?

Durant l'acte del 15 de gener Xavier Bonal desgranarà els detalls d'aquest document de propostes de política municipal i Aina Tarabini farà balanç del programa Magnet des de la perspectiva de la segregació escolar. Posteriorment se celebrarà un debat presentat i moderat per Ismael Palacín, director de la Fundació Jaume Bofill, amb la participació de tres contra ponents: Ignasi García Plata (Director general de Professorat i Personal de Centres Públics - Departament d'Ensenyament), Conxita Gimeno (Directora de l'Escola Montessori de Rubí - Centre Magnet), i Lluís Carol (Cap de l'Àrea de Serveis Personals de l'Ajuntament de Barberà del Vallès).

L'acte tindrà lloc al Palau Macaya, i s'iniciarà a les 17.30h. L'accés a l'acte és lliure i gratuït, amb inscripció prèvia. El debat es podrà seguir en directe per streaming a través del web www.fbo-fill.cat i també via Twitter amb el hashtag #segregacióescolar.

Hi col·labora:

Informació i dades rellevants:

- **Experiències municipals**

Exemples de municipis que estan desenvolupant polítiques concretes per combatre la segregació escolar:

Olot.

Contacte: Montse Riera. Tècnica d'Educació. 972 270 049.

Granollers.

Contacte: Albert Soler, Cap de l'Àrea de Serveis a la persona. 650 061 748

Manresa.

Contactes: Albert Ramírez, Inspector. 93 693 05 97. / Mercè Rosich, Regidora d'ensenyament.
ome@ajmanresa.cat

- **Ponents**

Xavier Bonal i Aina Tarabini.

- **Document “Combatre la segregació escolar: de l’Amenança a l’oportunitat”**

Podeu trobar el document disponible online en el següent enllaç: <https://www.fbofill.cat/publicacions/combatre-la-segregacio-escolar-de-lamenaca-loportunitat>

- **Per concertar entrevistes amb ponents i contraponents, podeu contactar amb:**

Joan Cuevas Expósito (Cap de projectes de la Fundació Jaume Bofill)

605 097 247

934 58 87 00

jcuevas@fbofill.cat

Ismael Palacín (Director Fundació Jaume Bofill)

934 58 87 00

620 587 300

ipalacin@fbofill.cat